

Foto: ANP

2

Fatale overval op juwelier in Deurne

Vina Wijkhuijs

2.1 Inleiding

Menig eigenaar van een winkelbedrijf is zich bewust van de kans ooit slachtoffer te worden van een (gewapende) overval. Verschillende van hen is dat ook één of meer keren werkelijk overkomen. Zelden trekt echter een overval na afloop zoveel aandacht als de overval die in maart 2014 plaatsvond in het Brabantse Deurne.

Op 28 maart 2014 trachten twee mannen met geweld een juwelierszaak in Deurne te beroven. De overval loopt echter anders af dan de daders zich hadden voorgesteld. Terwijl de juwelier met de overvallers in gevecht is en ernstig wordt mishandeld, lost de vrouw van de juwelier – die in het aangrenzende kantoor (ook via camerabeelden) getuige is van de overval – met een vuurwapen een aantal schoten. De twee overvallers (beide van Marokkaanse komaf) worden door de kogels geraakt en overlijden ter plaatse.

De volgende dag komt het Openbaar Ministerie (OM) tot de voorlopige conclusie dat het juweliersechtpaar handelde uit noodweer; een half jaar later (na tactisch onderzoek) besluit het OM dat de juweliersvrouw niet zal worden vervolgd.

De gebeurtenis roept hevige emoties op, zowel in Deurne als daarbuiten. Enerzijds wordt meegeleefd met wat het juweliersechtpaar overkomen is en uit men sympathie voor hoe door hen gehandeld is. Anderzijds zijn er mensen, merendeels jongeren van Marokkaanse afkomst, die hun ongenoegen uiten over het besluit van het OM. Het dilemma waar de autoriteiten voor staan is hoe met deze (potentiële) spanning tussen ‘sympathisanten’ en ‘verongelijkten’ om te gaan.

Op het moment van schrijven liep in deze zaak nog een klacht-procedure bij het gerechtshof. Het OM kon daarom over deze casus geen uitspraken doen. Ook de burgemeester van Deurne reageerde om begrijpelijke redenen terughoudend. Dit hoofdstuk is daarom gebaseerd op openbare bronnen.

2.2 Feitenrelaas

Aan het einde van vrijdagmiddag 28 maart vindt bij juwelier Goldies in Deurne een gewapende overval plaats. Om 17.30 uur betreden twee mannen via de beveiligingssluis de juwelierswinkel. De eigenaar van de zaak staat op dat moment achter de toonbank, zijn vrouw bevindt zich in het aangrenzende kantoor. In de daaropvolgende minuten doet zich in de winkel een heus drama voor:⁵¹ Terwijl een van de overvallers bij de eigenaar pepperspray in de ogen spuit en hem op die manier tracht uit te schakelen, begeeft de andere overvaller zich naar het aangrenzende kantoor. Hij reikt onderwijl naar zijn pistool (met geluidsdemper) dat hij in een tas bij zich draagt. De eigenaar van de zaak geeft zich echter niet zomaar gewonnen en raakt in een gevecht met eerstgenoemde overvaller. Gezien zijn verwondingen moet de eigenaar daarbij hard op zijn hoofd en rug zijn getrapt. Zijn vrouw ziet op de monitor van de bewakingscamera's wat zich in de winkel afspeelt en hoort dat haar man voor zijn leven vecht. Zij pakt een wapen dat in het kantoor ligt en probeert te voorkomen dat de tweede overvaller het kantoor binnenkomt door zich tegen de deur werpen, maar de overvaller heeft inmiddels zijn voet in de deuropening gezet. Zij lost vervolgens, kort gezegd, een viertal schoten. Door het eerste schot wordt de overvaller die achter de deur staat in zijn borst dodelijk geraakt. De andere drie kogels treffen de tweede overvaller die enige tijd later eveneens aan zijn verwondingen overlijdt.

Bij de politie komt om 17.40 uur de melding van de gewapende overval binnen; het is de vrouw van de juwelier die in paniek meldt dat er

51 Het OM heeft aan de hand van beelden van bewakingscamera's getracht te reconstrueren wat zich in de juwelierswinkel heeft afgespeeld. Zie NOS, 23 september 2014. Gehele reconstructie overval juwelier Deurne. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://nos.nl/video/701756-gehele-reconstructie-overval-juwelier-deurne.html>.

snel ambulances moeten komen, want ‘de daders liggen hier dood te gaan!’⁵² Bij aankomst (zo’n negen minuten later) treft de politie de dode lichamen van de twee overvallers aan. De juwelier wordt vanwege zijn verwondingen per ambulance naar het ziekenhuis gebracht. Diezelfde avond start de politie een onderzoek naar wat zich in de juwelierszaak heeft afgespeeld.

Op zaterdagmorgen 29 maart brengt burgemeester Mak een bezoek aan omwonenden van de juwelierszaak om een luisterend oor te bieden. Hij maakt uit hun reacties op dat het incident hen diep heeft geraakt: ‘De gebeurtenissen hebben een grote impact op de gemeenschap. De mensen zijn geschokt.’⁵³

Om 18.00 uur volgt er op het gemeentehuis in Deurne een persconferentie. Bij aanvang zegt burgemeester Mak dat de overval op de juwelier alleen maar slachtoffers kent: ‘het overvallen echt-paar, de overledenen, hun nabestaanden en de Deurnese gemeenschap.’⁵⁴ De identiteit van één overvalleur is inmiddels vastgesteld. Het betreft, naar later bekend wordt, een 20-jarige man uit Eindhoven van Marokkaanse komaf die eerder geweldsdelicten had gepleegd.⁵⁵ Hoofdofficier Nieuwenhuizen licht vervolgens de verdere stand van het onderzoek toe. Hij meldt dat de handelwijze van het juweliers-echt-paar – naar het zich laat aanzien – lijkt op een gerechtvaardigde zelfverdediging. Zij worden daarom niet langer vastgehouden op het politiebureau. Wel worden de juwelier en zijn vrouw nog steeds aangemerkt als verdachten en zal het OM nader onderzoek naar de toedracht van de gebeurtenis doen. Zo wordt niet uitgesloten dat er nog een derde persoon bij de overval betrokken is geweest.

52 NOS, 23 september 2014. Nieuws binnenland: Eerst schot Deurne meteen fataal. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://nos.nl/artikel/701742-eerste-schot-deurne-meteen-fataal.html>.

53 *Eindhovens Dagblad*, 29 maart 2014. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://www.ed.nl/regio/deurne-e-o/deurne/burgemeester-deurne-bezoekt-omwonenden-juwelierszaak-1.4291077>.

54 Omroep Brabant, 29 maart 2014. Persconferentie over overval op juwelier in Deurne. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://www.omroepbrabant.nl/?news/208814872/OM+Handelwijze+van+juweliersecht-paar+Deurne+lijkt+op+zelfverdediging.aspx>.

55 Op 2 april wordt bekend dat de tweede overvalleur een 29-jarige Marokkaan was die tijdelijk in Nederland verbleef.

Terwijl op enkele Facebookpagina's reacties binnenstromen met steunbetuigingen aan de juweliersvrouw en ook op Twitter soortgelijke reacties worden geuit, vindt zaterdagavond in Eindhoven een demonstratie plaats tegen het besluit van het OM. De demonstranten (zo'n twintig tot dertig personen) zijn van mening dat het OM niet zou mogen uitgaan van noodweer. Een dag later, op zondag 30 maart, wordt er in Deurne door een iets grotere (maar grotendeels uit dezelfde personen bestaande) groep gedemonstreerd. De demonstranten vinden dat de vrouw van de juwelier ten onrechte als heldin wordt geportretteerd. De demonstratie roept weerstand op bij inwoners van Deurne die sympathie met het juweliersechtpaar hebben. Ook zij verzamelen zich op straat. Door tussenkomst van de politie blijft een directe confrontatie tussen de demonstranten en inwoners van Deurne uit. Burgemeester Mak kondigt daarop nog diezelfde avond in een noodverordening een demonstratieverbod af.⁵⁶ De burgemeester hoopt daarmee te voorkomen dat de situatie, die veel publiciteit en ook op sociale media veel aandacht trekt, escaleert. De noodverordening wordt dinsdagochtend 2 april weer ingetrokken, wanneer de rust in Deurne lijkt te zijn teruggekeerd.

In de weken daarna blijft het relatief rustig al zijn er steeds nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld rond de vermeende derde dader. Deze wordt op 2 juli 2014 in Duitsland aangehouden en een maand later aan Nederland uitgeleverd.⁵⁷

Op 23 september 2014 maakt het OM bekend niet tot vervolging van de juweliersvrouw over te gaan. Na een uitgebreide reconstructie en raadpleging van experts komt het OM tot de conclusie dat de juweliersvrouw gerechtvaardigd heeft gehandeld. Haar man zal wel worden vervolgd voor verboden wapenbezit.⁵⁸

⁵⁶ De noodverordening betrof tevens een verbod op samenscholingen van meer dan vier personen.

⁵⁷ Bij uitspraak van Rechtbank Oost-Brabant d.d. 8 april 2015 in zaaknr. 01/879544-14 werd hij veroordeeld tot drie jaar celstraf (ECLI:NL:RBOBR:2015:1994). Tegen deze uitspraak is hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof.

⁵⁸ De juwelier werd veroordeeld voor verboden wapenbezit en kreeg honderd uur taakstraf en drie maanden voorwaardelijke celstraf opgelegd; uitspraak Rechtbank Oost-Brabant d.d. 10 april 2015 in zaaknr. 01/860024-15 (ECLI:NL:RBOBR:2015:2039).

Nabestaanden van de daders hebben in januari 2015 bij het gerechtshof in Den Bosch een klacht ingediend tegen het besluit van het OM om niet tot vervolging over te gaan. Zij menen, aldus hun advocaat, dat in zo'n ernstige zaak de rechter het laatste woord moet hebben.⁵⁹ Op het moment van schrijven had het gerechtshof zich nog niet over deze klacht uitgesproken.

2.3 Hoe maatschappelijke onrust te beteugelen?

Het dilemma waar de autoriteiten in Deurne voor stonden was hoe na de dramatische overval van vrijdag 28 maart de maatschappelijke onrust te beteugelen. Hoewel ook hoofdofficier Nieuwenhuizen daarin een belangrijke rol had, wordt hier vooral ingegaan op de rol van burgemeester Mak en zijn beslissing om een demonstratieverbod af te kondigen. De gebeurtenissen in Deurne lieten de gemeederen in Nederland niet onberoerd. Plotseling stond het Brabantse dorp in het middelpunt van de belangstelling. Het drama was nog maar net geschied of journalisten, inclusief de camera's van Omroep Brabant, *Hart van Nederland* en de NOS, meldden zich bij de plaats van het incident. Op Twitter, weblogs en Facebook volgden vele reacties, voor een groot deel steunbetuigingen aan het adres van de juweliersvrouw. De Facebookpagina 'Vrijspraak voor vrouw van de juwelier uit Deurne' had zaterdagmiddag rond 16.00 uur al ruim 15.000 'likes',⁶⁰ en dat aantal zou nog groeien.

Nadat zaterdag om 18.00 uur op de persconferentie door hoofdofficier Nieuwenhuizen de voorlopige bevindingen van het onderzoek bekend waren gemaakt, volgden twee avonden achtereenvolgende demonstraties tegen het 'falend Nederlands rechtssysteem'. Eerst in Eindhoven (waar een van de overleden daders woonde), de volgende dag in Deurne, die onder de plaatselijke bevolking een tegenreactie opriep. De spanningen liepen op; er zouden meer demonstraties en daarmee mogelijk ook confrontaties tussen bevolkingsgroepen kunnen volgen.

59 *Eindhovens Dagblad*, 7 januari 2015. Regio Deurne: Ook advocaat Ficq vraagt vervolging juweliersvrouw Goldies Deurne. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://www.ed.nl/regio/deurne-e-o/deurne/ook-advocaat-ficq-vraagt-vervolging-juweliersvrouw-goldies-deurne-1.4703132>.

60 *Eindhovens Dagblad*, 29 maart 2014. Regio Deurne: Discussies op social media over overval Deurne. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://www.ed.nl/regio/deurne-e-o/deurne/discussies-op-social-media-over-overval-deurne-1.4291191>.

Burgemeester Mak besloot een demonstratieverbod af te kondigen. Was dit nu wel nodig, en zo ja waarom?

2.4 Analyse

2.4.1 *Het recht tot betoging versus openbare orde en veiligheid*

De groep die op zondagavond 30 maart in Deurne demonstreerde, was niet groot; in totaal zo'n dertig personen. Zij uitten kritiek op het standpunt van het OM dat sprake zou zijn van noodweer en waren van mening dat deze zaak aan de rechter moest worden voorgelegd. De demonstratie wekte onder een grotere groep inwoners van Deurne irritatie op. Om ongeregelde heden te voorkomen, moest de politie tussenbeide komen. Na afloop van de demonstratie besloot burgemeester Mak een demonstratieverbod af te kondigen. De burgemeester wenste – gezien de gebeurtenissen van de voorgaande dagen – de rust in Deurne te laten terugkeren. Dat daarvoor een demonstratieverbod nodig was, vonden sommigen wel erg ver gaan. De situatie in Deurne zou weliswaar het begin kunnen zijn van meer spanningen tussen bevolkingsgroepen, maar een demonstratieverbod zou een te zwaar middel zijn, aldus lector Adang van de Politieacademie.⁶¹

'De dynamiek is aanwezig voor meer problemen, maar dat wil niet zeggen dat je het grondrecht om te demonstreren opzij kunt zetten. Dat is een groot goed.'

Het recht om te demonstreren is inderdaad een grondrecht (artikel 9 Grondwet) waar niet zomaar aan getornd kan worden. Slechts onder bepaalde voorwaarden kunnen hieraan beperkingen worden gesteld. Zo kan een burgemeester op grond van de Wet openbare manifestaties (Wom) een demonstratie verbieden 'ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden' (artikel 5, lid 2 Wom). De vraag die voorlag is dus

61 *Het Parool*, 31 maart 2014. Binnenland: Lector Politieacademie: 'Boos zijn in Nederland mag'. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://www.parool.nl/parool/nl/224/BINNENLAND/article/detail/3625607/2014/03/31/Lector-Politieacademie-Boos-zijn-in-Nederland-mag.dhtml>.

of daar in dit geval sprake van was. Hoe waarschijnlijk was de kans op ongeregeldeheden?

Volgens Adang ging in dit geval een demonstratieverbod wel heel erg ver. Een minder vergaande maatregel zou zijn geweest als de burgemeester een speciale locatie voor de demonstraties had aangewezen. Dat was ook enkele dagen eerder tijdens de NSS-top in Den Haag gebeurd en in 2010 in Amsterdam.⁶² Maar Deurne is natuurlijk moeilijk te vergelijken met steden als Den Haag of Amsterdam waar een veel ruimere mogelijkheid bestaat een demonstratie in een ander stadsdeel te laten plaatsvinden. Deurne telt nog geen 25.000 inwoners. Dat is minder dan het aantal inwoners van bijvoorbeeld de Haagse Schilderswijk (32.000 inwoners), waar burgemeester Van Aartsen enkele maanden later – om vergelijkbare redenen – het houden van demonstraties tijdelijk verbood. Deurne is bovendien, zoals burgemeester Mak tijdens de persconferentie aangaf, een hechte gemeenschap. Met wat het juweliersechtpaar overkomen was, werd sterk meegeleefd. Niemand had in hun schoenen willen staan. Voor het juweliersechtpaar, dat al eerder een gewelddadige overval had meegemaakt, was de gebeurtenis een traumatische ervaring geweest. Om dan voor ‘moordenaar’ te worden uitgemaakt, zoals de demonstranten hadden geroepen, ging inwoners van Deurne duidelijk te ver. Als reactie op de demonstratie die zondagavond plaatsvond, gingen ruim honderd inwoners van Deurne de straat op.⁶³ Volgens hoofddocent staats- en bestuursrecht Van Emmerik was de situatie in Deurne dan ook niet zo maar met andere situaties vergelijkbaar. Er was ‘in verband met de plaatselijke omstandigheden sprake van serieuze vrees voor ernstige onrust’.⁶⁴

62 Destijds wilde de *English Defence League* in het centrum van de stad demonstreren, maar werd verwezen naar Amsterdam-West. Zie Den Haag FM, 14 augustus 2014. Nieuws: Demonstratieverbod Schilderswijk niet bijzonder. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://denhaagfm.nl/2014/08/14/demonstratieverbod-schilderswijk-niet-bijzonder/>.

63 Omroep Brabant, 30 maart 2014. Nieuws: Demonstratie in Deurne tegen juweliersvrouw: ‘Marina is geen held!’ Op 1 juli 2015 ontleend aan [http://www.omroepbrabant.nl/?news/2088581313/Demonstratie+in+Deurne+tegen+juweliersvrouw+Marina+is+geen+held!+\[VIDEO\].aspx](http://www.omroepbrabant.nl/?news/2088581313/Demonstratie+in+Deurne+tegen+juweliersvrouw+Marina+is+geen+held!+[VIDEO].aspx).

64 *De Telegraaf*, 31 maart 2014. Binnenland: ‘Demonstratieverbod Deurne gaat heel ver’. Op 1 juli 2015 ontleend aan http://www.telegraaf.nl/binnenland/22449796/___Verbod_Deurne_gaat_ver___.html.

De aanleiding van de demonstraties lag in wat hoofdofficier Nieuwenhuizen tijdens de persconferentie op zaterdag 29 maart bekend had gemaakt: het OM ging ervan uit dat het juweliersechtpaar uit noodweer gehandeld had. Op de spandoeken die de demonstranten bij zich droegen stond ‘Nederlands rechtssysteem faalt’ en dat de juweliersvrouw ‘geen held’ was. Daarmee uitten zij hun woedde over het standpunt van het OM, maar ook over de vele reacties die op sociale media waren verschenen. Op een eerste bericht van Omroep Brabant op vrijdag 28 maart, dat er sprake was van ‘twee doden bij een overval op een juwelier in Deurne’, volgde het gerucht dat de juweliersvrouw zou hebben geschoten,⁶⁵ hetgeen zou betekenen dat de personen die overleden waren, de overvallers waren. Ook werd er gespeculeerd dat de overvallers van Marokkaanse afkomst zouden zijn. Al vanaf vrijdagavond, nadat Omroep Brabant om 18.38 uur als eerste over de overval had bericht, werden op Twitter onder meer de volgende berichten verstuurd:

‘Twee doden bij overval in Deurne en je hoort de linkschmensch denken: “Als het nou maar geen Marokkanen zijn”’ (28 maart 2014 om 18.46 uur)

‘Als de overvallers in #deurne Marokkanen waren krijgt @geertwilderspvtv toch gelijk met #minder #minder!! #goedezaak!! #standbeeld’ (28 maart 2014 om 19.38 uur)

‘#Schietpartij in #Deurne ik hoop toch zo dat het geen #marokkanen zijn want dan gaan we #pvtv horen op elke #journaal op elke #zender’ (28 maart 2014 om 20.29 uur)

‘Slachtoffers in Deurne zijn Marokkanen. Wilders zei het al “gaan we regelen”’ (29 maart 2014 om 19.37 uur)

Vergelijkbare reacties (‘dat waren er weer twee minder’) verschenen ook op andere sociale media. Ze refereerden aan een vraag die

65 Zie bijvoorbeeld NOS, 28 maart 2014. Nieuws binnenland: ‘Vrouw juwelier doodt overvallers’. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://nos.nl/artikel/629270-vrouw-juwelier-doodt-overvallers.html>.

PVV-leider Geert Wilders slechts tien dagen eerder, op de avond van de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart 2014, tijdens een bijeenkomst in Den Haag zijn toehoorders had voorgelegd. Wilders had hun gevraagd of ze – ‘in deze stad en in Nederland’ – meer of minder Marokkanen zouden willen. Het antwoord van de zaal luidde, zoals te verwachten was: ‘minder, minder, minder’. Wilders zegde daarop toe dat te gaan regelen. De dood van de twee overvallers die allebei de Marokkaanse nationaliteit hadden, kon daarom worden opgevat als een wel heel letterlijke interpretatie van deze toezegging. Premier Rutte had juist de dag voor de overval nog geprobeerd om kinderen van Marokkaanse afkomst die zich naar aanleiding van de uitspraken van Wilders ongerust maakten, gerust te stellen, door in een uitzending van het Jeugdjournaal uit te leggen dat in Nederland iedereen gelijk is en discriminatie niet wordt geaccepteerd. Na de overval in Deurne speelde Wilders hierop in door te twitteren: ‘Mark, ga je vandaag de kinderen van juweliërs troosten?’

Het schietincident in Deurne raakte daarmee aan de politieke en maatschappelijke discussie over de immigratieproblematiek in het algemeen en de ervaren overlast door Marokkaanse jongeren in het bijzonder. Medestanders van het juweliersechtpaar hadden het echter lang niet altijd over de Marokkaanse achtergrond van de ouders. Wat hen vooral (ook) dwarszat was het feit dat de middenstand, en in dit geval de juweliërsbranche, wederom met een roofoverval was geconfronteerd. De openingszin van de Facebookpagina ‘Vrijspraak voor vrouw juwelier uit Deurne’ luidde: ‘Wij willen vrijspraak voor de vrouw uit Deurne die haar man, zichzelf en *een zaak* [cursivering, red.] beschermd.’ Op de Facebookpagina plaatsten bezoekers onder meer de volgende reacties:

‘Vorige keer was het de hard werkende juwelier die gedood werd, nu zijn de rollen eens omgedraaid en worden de asociale niksnutten gedood. Wie missen we meer denkt u?’ (29 maart 2014 om 04.42 uur)

‘Herkomst maakt niks uit... mevrouw heeft haar bedrijf en gezin waar ze jaren keihard voor gevochten heeft beschermd. Ze zat echt niet op de bank te wachten tot er een paar debielen haar man kwamen

overvallen. ... Zij moet nu leven met het feit dat ze twee hebzuchtige heeft moeten omleggen. ... ik zeg: koninklijke onderscheiding.' (29 maart 2014 om 15.34 uur)

Op het weblog van het *Eindhovens Dagblad* werd op de avond van de overval onder andere onderstaande reactie geplaatst:⁶⁶

'Ik wens de juwelier en zijn vrouw enorm veel sterkte toe! Ik begrijp dat heel veel mensen deze vrouw een heldin vinden en ik ben het met hen eens dat zij erg dapper heeft gehandeld. (...) Maar ik ben bang dat deze vrouw, wanneer zij zich echt realiseert wat er gebeurd is, ook een vreselijke tijd tegemoet gaat. Het lijkt me niet niks om te beseffen dat je twee mensen gedood hebt, ondanks dat het om een paar criminelen gaat die zoiets verschrikkelijks hebben gedaan. Daarom heel veel sterkte voor de twee juweliers en hun familie maar ook voor de familie van de twee overvallers. Zij moeten toch een dierbare missen.' (28 maart 2014 om 22.52 uur)

De sympathie voor de juweliersvrouw ging dus zeker niet in alle gevallen gepaard met afgunst tegen mensen van Marokkaanse afkomst. Het incident werd op verschillende manieren beleefd. De demonstranten voelden zich verongelijkt door het standpunt van het OM: de uitspraak van Wilders betekende toch niet dat het geoorloofd was om mensen van Marokkaanse afkomst neer te schieten? Anderen leefden vooral emotioneel mee met het juweliersechtpaar (of zagen in het incident het zoveelste voorbeeld van een falende overheid). De groepen die op zondagavond 30 maart in Deurne tegenover elkaar stonden, leefden zogezegd in verschillende 'werelden'.

Dat de meningen over het schietincident zo sterk uiteenliepen, was een van de overwegingen van burgemeester Mak om een demonstratieverbod af te kondigen.⁶⁷ Daarbij speelde mee dat de overval niet alleen op sociale media veel aandacht kreeg, maar ook (met uitzendingen van

66 *Eindhovens Dagblad*, 2 maart 2014. Regio Deurne e.o.: 'Overval op juwelier Deurne: twee overvallers doodgeschoten'. Op 1 juli 2015 ontleend aan http://www.ed.nl/regio/deurne-e-o/deurne/overval-op-juwelier-deurne-twee-overvallers-doodgeschoten-video-1.4290405?ref=regio_deurne-e-o_deurne_artikel-article#comments.

67 Zie Noodverordening Deurne 2014-1.

onder andere het NOS Journaal) landelijk veel publiciteit trok.⁶⁸ Ook het feit dat de eerdere demonstratie in Deurne niet was aangekondigd, terwijl een burgemeester altijd van het houden van een demonstratie in kennis dient te worden gesteld, was in de beslissing tot het afkondigen van het demonstratieverbod meegewogen. Gelet op de ervaringen van zondagavond viel immers niet uit te sluiten dat opnieuw een groep onaangekondigd naar Deurne zou komen om te demonstreren. De lokale driehoek vreesde dat er in dat geval een of meerdere tegendemonstraties zouden volgen van personen die van mening waren dat de juweliersvrouw juist gehandeld had en er op sociale media zou worden opgeroepen om de demonstraties over en weer te verstoren. De situatie waar burgemeester Mak mee van doen had, neigde dan ook naar een situatie als die in Haren (2012), waar zich ernstige ongeregelde heden hadden voorgedaan toen naar aanleiding van berichten op sociale media een grote groep jongeren uit sensatielust naar het Groningse dorp was gekomen. Burgemeester Bats kreeg daarover achteraf het verwijt te weinig te hebben gedaan. Op een mogelijke escalatie van de situatie zat men in Deurne niet te wachten en tegen deze achtergrond was de beslissing van burgemeester Mak zeker gerechtvaardigd.

2.4.2 *Communicatie OM: openheid versus geslotenheid*

Zoals gezegd hield de spontane demonstratie in Deurne verband met wat Hoofdofficier Nieuwenhuizen tijdens de persconferentie naar buiten had gebracht. De hoofdofficier van justitie stond in deze casus voor het welhaast klassieke dilemma of in de berichtgeving over het opsporingsonderzoek terughoudendheid of openheid moest worden betracht. Hij koos in dit geval voor het laatste, maar was dat wel een verstandige keuze?

Vaak wordt het OM verweten dat opsporingsonderzoeken zo lang duren en het OM gedurende het onderzoek geen uitspraken over de zaak doet. Het OM zou te gesloten zijn en daardoor soms de processen van andere betrokken organisaties frustreren. Velen waren dan ook verrast dat het OM in deze zaak al zo snel met zijn (voorlopige) bevindingen

68 De overval was bijvoorbeeld al meerdere keren het openingsitem van een NOS Journaal geweest, onder andere van het Achtuurjournaal op zaterdag 29 maart en zondag 30 maart.

naar buiten kwam. Op zaterdag 29 maart om 18.00 uur – dus nog maar net vierentwintig uur na de overval – maakte hoofdofficier Nieuwenhuizen tijdens de persconferentie de voorlopige bevindingen van het opsporingsonderzoek bekend. Het was – in dit geval – voor het OM al ‘vrij snel duidelijk’, zoals hoofdofficier Nieuwenhuizen het zei, wat zich in de juwelierszaak had afgespeeld:

‘Het was al meteen, vanaf het eerste beeld, duidelijk dat er sprake was van twee slachtoffers, die geprobeerd hebben om de juwelier te overvallen. En het was voor ons ook al vrij snel duidelijk, dat er sprake was van het feit dat de juwelier en zijn vrouw zich tijdens de overval verzet hebben. Dus het was voor ons dan ook vrij snel duidelijk dat zich een hele bijzondere situatie voordeed, en dat wij hier als OM en politie ons anders moeten gedragen, en ook hebben gedragen, dan wij in reguliere gevallen omgaan met verdachten.’

Met deze introductie leidde hoofdofficier Nieuwenhuizen zijn verhaal in. Hij gaf vervolgens aan zich ervan bewust te zijn dat ‘al deze feiten’ zich nog maar kort geleden hadden voorgedaan. Het OM zou nog veel vragen over wat er precies was gebeurd moeten onderzoeken. Op basis van de camerabeelden en de verklaring van de juweliersvrouw (en ook dankzij de inzet van politie, het OM en anderen die ’s nachts hadden doorgewerkt om te bewerkstelligen dat juist in deze bijzondere zaak zo snel mogelijk duidelijkheid zou worden verkregen) kon het OM met zijn voorlopige bevindingen komen:

‘Omdat er zoveel informatie is binnengehaald in de afgelopen vierentwintig uur, hebben wij kunnen beoordelen dat de handelwijze van het juweliersechtpaar een handelwijze is geweest – voor zover de stand van zaken nu is, zeg ik er nadrukkelijk bij – die lijkt op een gerechtvaardigde en juiste zelfverdediging. Dat betekent dat wij de inschatting hebben gemaakt – in dit stadium – dat een strafrechter, als hij de zaak ter beoordeling voorgelegd zou krijgen, hoogstwaarschijnlijk een beroep op zelfverdediging zal honoreren en de verdachten niet zal straffen. Dat is ook de reden geweest waarom wij vandaag hebben kunnen besluiten dat de juwelier en zijn vrouw naar huis konden.’

Het OM ging uit van noodweer en gunde het juweliersechtpaar gedurende het nadere onderzoek naar de precieze toedracht van het schietincident de rust om de traumatische ervaring te verwerken. Er was nog geen definitief oordeel over hun betrokkenheid; juridisch werden beiden nog steeds aangemerkt als verdachte. Daarover zou pas later, na uitgebreid tactisch onderzoek, een beslissing van het OM volgen.

Op de handelwijze van het OM volgde na de persconferentie de nodige kritiek. Niet alleen van de demonstranten die het oneens waren met de inhoud van de beslissing, maar ook vanuit de politiek.⁶⁹ Er bestond onbegrip over de beweegreden van het OM om al zo snel met bevindingen naar buiten te komen. Had niet eerst een uitgebreid proces-verbaal moeten worden opgemaakt, zodat alle feiten en omstandigheden bekend zouden zijn? Had het OM niet meer tijd moeten nemen? Het deed suggereren dat de snelheid in optreden ten koste was gegaan van de zorgvuldigheid. Er bleek hier echter sprake van een misverstand: de *voorlopige* beslissing van het OM werd – ook in de media – opgevat als zijnde een definitief oordeel. Hoofdofficier Nieuwenhuizen had er in de week na de overval een hele kluif aan om de context en juridische status van de zaak duidelijk te maken.

Bij de timing van het moment waarop openheid van zaken werd geven, zijn natuurlijk bedenkingen te plaatsen. Achteraf gezien was immers vooral het feit dat het OM al zo snel na het incident zijn voorlopige besluit bekendmaakte een belangrijke trigger voor de demonstraties die plaatsvonden. De overweging van het OM om al met informatie over het onderzoek naar buiten te treden, was echter of het werkelijk nodig was het juweliersechtpaar langer vast te houden, terwijl voor het OM de zaak al zo goed als duidelijk was. Het voortduren van de voorlopige hechtenis zou voor met name de juweliersvrouw niet bevorderlijk zijn voor de verwerking van de traumatische ervaring. Voor al diegenen die zich om de toestand van het juweliersechtpaar bekommerden, was het mede daarom een hele geruststelling te vernemen dat het OM uitging van noodweer. Zij stelden het juist op prijs dat het OM zo spoedig met deze (voorlopige) beslissing naar buiten kwam.

69 Bijvoorbeeld van TK-lid Magda Berndsens (D66).

Het optreden van het OM kreeg ook bijval van (toen nog) Tweede Kamerlid Dijkhoff (VVD) die in een uitzending van het NOS Journaal de volgende reactie gaf:⁷⁰

'Je ziet in zo'n geval dat de hele samenleving geschokt reageert en er ook een mening over geeft. Dan vind ik het wel in deze tijd passen dat het OM daar rekening mee houdt en – als ze al een idee hebben welke kant het op gaat – daar duidelijkheid over geeft.'

2.5 Afronding

De fatale overval op de plaatselijke juwelier bracht de gemoederen in Deurne, maar ook daarbuiten, danig in beweging. De autoriteiten stonden voor de lastige taak de maatschappelijke onrust te beteugelen. Voor het OM was het al vrij snel duidelijk dat hier sprake was van een uitzonderlijke situatie die – om die reden – om een andere aanpak vroeg dan de meer reguliere gevallen. Er waren gereede aanwijzingen dat in dit geval sprake was van een gerechtvaardigde zelfverdediging. De vraag was op welk moment dit te communiceren. Voor omwonenden van de juwelierszaak en diegenen die met de juweliersvrouw meeleefden, kon het niet snel genoeg; voor anderen ging het misschien iets te snel. Het OM trachtte vooral rekening te houden met wat – gezien de omstandigheden – in het belang was van het juweliersechtpaar dat door de gebeurtenis emotioneel veel te verwerken had. Het siert het OM dat het in deze casus op een heel zorgvuldige wijze openheid van zaken heeft gegeven en een half jaar na de overval, met het vrijgeven van de beelden en de toelichting daarbij, verantwoording voor zijn handelwijze heeft afgelegd.

Ook van burgemeester Mak vroeg de situatie het nodige. Deurne stond opeens in het middelpunt van de belangstelling, terwijl de lokale bevolking door het incident was aangedaan. De spontane demonstratie van een groep overwegend Marokkaanse jongeren die de situatie op een andere manier beleefden, riep bij inwoners van Deurne een

⁷⁰ NOS Journaal, zondag 30 maart 2014, 18.00 uur. Op 1 juli 2015 ontleend aan http://www.npo.nl/nos-journaal/30-03-2014/POW_00722656.

tegenreactie op. Met de wetenschap dat, zoals in Haren het geval was geweest, berichten op sociale media tot een onwenselijke situatie kunnen leiden, was dit voor burgemeester Mak reden om een demonstratieverbod af te kondigen. Misschien was die maatregel vergaand, maar wat als de burgemeester niet tot een demonstratieverbod was overgegaan en er hadden zich bij een (onaangekondigde) demonstratie ernstige ongeregeldeheden voorgedaan? Dan was waarschijnlijk het eerste verwijt aan het adres van de burgemeester geweest dat hij niet van de gebeurtenis in Haren had geleerd en had kunnen zien aankomen dat zich (mogelijk) ernstige ongeregeldeheden tussen bevolkingsgroepen zouden voordoen. Oud-burgemeester Mans van Enschede vond de beslissing van burgemeester Mak dan ook verstandig en begreep dat de burgemeester ingreep in een situatie die tot spanningen leidde in de samenleving.⁷¹ Hij vroeg zich alleen af waarom de burgemeester zijn beslissing niet duidelijker had gecommuniceerd en had uitgelegd waarom hij tot die beslissing was gekomen. Misschien was het echter wel de keuze van burgemeester Mak om geen verdere publiciteit aan het demonstratieverbod te geven, juist omdat hij wenst dat de rust in het Brabantse dorp zou terugkeren.

71 BNR, 31 maart 2014. Nieuws: 'Burgemeester Deurne moet uitleggen waarom hij doet wat hij doet'. Op 1 juli 2015 ontleend aan <http://www.bnr.nl/nieuws/443933-1403/burgemeester-deurne-moet-uitleggen-waarom-hij-doet-wat-hij-doet>.